Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

(מאָנטאג-אויסגאבע)

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריערען אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפֿאנגע דעם ערסטען בלאטטעס.

די רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין פ ע ס ט רעטטיגנאססע נר׳ 7. וואָהין מאן אויך די פרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע. פרענומעראנטענזאמלערן ערהאלטען 10% ראבאטט.

דיעזעס בלאטט ערשיינט צווימאל וואָכענטליך אונד קאָסטעט פֿיר עסטערייך-אונגארן: גאנציעהריג 8 גולדען ע. וו. האלביעהריג 4 " " פֿירטעל- 2 " "

פרייס אויסלאנד: גאנציעהריג 9 גולדען עסט. וועהר. האלביעהריג 4 " 50 קרייצער פֿירטעל- 2 " 25 "

אננאָנצען אונד יאנסטיגע פריוואט-אנצייגען ווערדען מיט 10 קר. פער 6 שפאלטיגע פעטיט-צייללע בערעכנעט.

Nr. 20, זעכסטער יאהרגאנג — פעסט, כ׳ אדר ה׳ת׳ר׳ל׳ד׳. — Pest, den 9. März 1874.

פאָליטישע איבערזיכט.

אויס דעם אונגארישען רייכסטאגע.

אין דער פאָרגעסטריגען זיטצונג דעם אונגארישען רייכסטאגעס ריכטעטע דער דעפוטירטע ס ע ד ע ר ק ע נ י אן דען מיניסטער-פרעזידענטען פאָלגענדע אנפֿראגע: אין אנבעטראכט, דאס די מיניסטער-קריזיס שאָן זא לאנגע דויערט, וואס אויף די פֿערוואלטונג דעם שטאאטעס פֿאָן שעדליכעם איינפֿלוסע איזט: זאָ פֿראגע איך, אָב דאס וואהר איזט, דאס דיעזעס מיניסטעריאום אבדאנקט אָדער ניכט? —

היערויף אנטוואָרטעטע מיניסטערפרעזידענט ס ל א ו ו י: דער העדר דעפוטירטע פֿראגט, אָב עס וואר זייא, דאס וויר דעם קאָניגע אונזערע אבדאנקונגס-געזוכע שאָן איבערריכט האבען? היערויף גלויבע איך, העטטע זיך דער העדר דעפוטירטע זעלבסט די אנטוואָרט ערטהיילען קאָננען, דיען ער קאָנן דאָך פֿאָראויסזעטצען, דאס וויר אים פֿאללע אונזערער אבדאנקונג, עס פֿיר אונזערע פֿפֿליכט געהאלטען העטטען, דעם רייכסטאגע היעפֿאָן איינע אנצייגע צו מאכען. וועגן זיך אבער דער העדר דעפוטירטע אויף צייטונגס-נאכריכטען בערופֿט, וועלכע פֿאָן אונזערער אבדאנקונג מעלדעי, זאָ האבע איך די עהרע צו אנטוואָרטען, דאס איך דאפֿיר, וואס אין דען צייטונגען שטעהט, ניכט פֿעראנטוואָרטליך בין. — זאָ פֿיעל איזט נור וואהר, דאס וויר אונס זייט איינער צייט מיט דעם געדאנקען הערומטראגען, א ב צ ו ד א נ ק ע ן: אינדעססען אבער ווערדען וויר, אינזאָלאנגע וויר אויף אונזערער שטעללע נאָך פֿערבלייבען, אונזערע פֿפֿליכטען ערפֿיללען אונד איבער אללעם פֿעראנטוואָרטליך זיין. — ענדליך וויל איך עס נון דאָך גערעדע העראויסזאגען, דאס אונזער קאָניג זאָנטאג דען 8. מערץ היער איינטרעפֿפֿען ווירד אונד דאס וויר אללע אונזערע אבדאנקונגס-געזוכע איינרייכען ווערדען.

היערויף זאגטע דער רייכסטאגס-פרעזידענט: דאס נעהערע הירין ווירד איינזעהען, דאס עס אונטער זאָלכען אומשטענדען אונמאָגליך איזט, שאָן הייטע דען טאג צו בעשטיממען, אן וועלכעם די נעכסטע זיטצונג שטאטטפֿינדען ווירד. דער טערמין דער נעכסטען זיטצונג ווירד שאָן זיינער צייט בעקאננט געגעבען ווערדען.

* * *

געסטערן איזט היער אונטער פֿאָרזיטץ דעם קאָניגס איין גראָסער מיניסטער-ראטה אבגעהאלטען וואָרדען, אין וועלכעם איבער די מיניסטער-קריזיס ענטשיעדען וואורדע. מאן שפראך היער אללגעמיין דאפֿאָן, דאס ט י ס א (נעמליך דער פֿיהרער דער געמעסיגטען לינקען) אינס מיניסטעריאום ערנאננט וואורדע; אבער נור אונטער דער בעדינגונג, דאס דער 1867-ער אויסגלייך אין גאר קיינעם פונקטע אבגעענדערט ווירד.

אינצווישען האט זיך יעטצט איין טהייל דער געמעסיגטען לינקען פֿאָן דיעזער פארטייא לאָזגעריססען אונד זיך מיט דען אייסערסט-לינקען פֿערייניגט. דער פֿיהרער דיעזער נייען פֿערייניגטען הייסט מ אָ ט ש א ר י. דיעזע נייע פארטייא צעהלט 42 מיטגליעדער. איהר פלאָן בעשטעהט אויס פֿאָלגענדען פונקטען:

1) פֿאָללשטענדיגע א ו נ א ב ה ע נ ג י ג ק י י ט אונגארנס פֿאָן עסטערייך.

2) זאָלל אונגארן איינע בעזאָנדערע ארמעע, איינע בעזאָנדערע באנק אונד איינע בעזאָנדערע אויסווערטיגע פֿערטרעטונג האבען.

אויס דעם וויענער רייכסראטהע.

דאָנגערסטאג האבען אין וויען די רייכסראטהס-פֿערהאנדלונגען איבער די געזעטצע, וועלכע דאס פֿערהעלטניס צווישען רעליגיאָן אונד שטאאט רעגעלן, בעגאָננען. אין נר׳ 7 אונזערער צייטונג בראכטען וויר איינען קליינען אויסצוג אויס דיעזען געזעטצען. דאס „קאָנקאָרדאט", וועלכעס עסטערייך מיט דעם פאפסטע פֿערבינדעט אונד דען שטאאט פֿאָן דער גייסטליכקייט בעהערשען לאסט, ווירד נון גענצליך אבגעשאפֿפֿט. דער שטאאט ווירד פֿאָנגן אן איבער די גייסטליכקייט הערשען אונד ניכט די גייסטליכקייט איבער דען שטאאט. אויך דארף די קאטהאָלישע רעליגיאָן ניכט מעהר איבער די איבריגען רעליגיאָנען די אָבערהאנד האבען, זאָנדערן י ע ד ע רעליגיאָן, וועלכע נור ניכט געגען די שטאאטס-געזעטצע איזט, ווירד געזעטצליך אנערקאננט אונד א ל ל ע רעליגיאָנען זינד גלייכבערעכטיגט.

דורך דיעזעס געזעטץ וואורדע נון די מאכט דער גייסטליכקייט גענצליך געבראָכען, וועסהאלב עס אויך איינע שרעקליכע גערייצטהייט אונטער דען ריקשריטטס-דעפוטירטען, וועלכע מיט דען גייסטליכען האלטען, הערפֿאָרגערופֿען האטטע.

דער ערסטע רעדנער געגען דיעזעס געזעטץ, וואר גראף ה אָ ה ע נ ו ו א ר ט ה (דער עהעמאליגע מיניסטער-פרעזידענט), ער זאגטע: האט דענן די יעטציגע עסטערייכישע רעגיערונג ניכט גענוג מיט דען אנגערען פאָליטישען שטרייטיגקייטען דער נאציאָנען צו טהון, דאס זיא נון נאָך אייך איינען רעליגיאָנס-שטרייט הערפֿאָררופֿען וויל. אין שאָן איינמאל ענטבראננטער רעליגיאָנס-קאמפף לאסט זיך שווער בעזייטיגען: דער שטאאט דארף איינמאל איבער די קירכע ניכט הערשען!

דער טיראָלער גייסטליכע דעפוטירטע, נאמענס ג ר י ט ע ר, היעלט איינע העפֿטיגע רעדע געגען די פֿרייזיננינגען דעפוטירטען אונד זאגטע, דאס די טיראָלער דיעזעס געזעטץ ניעמאלס אנגעהמען ווערדען. —

אין דער פֿרייטאג-זיטצונג דעם וויענער רייכסראטהעס שפראך דער ריקשריטטס-דעפוטירטע ליענבאכער געגען דאס געזעטץ. ער זאגטע: דאס קאָנקאָרדאט איזט צווישען עסטערייך אונד דעם פאפסטע אבגעשלאָססען וואָרדען אונד איין פֿערטראג קאנן נור דורך ב י י ד ע פֿערטראג-שליעסענדע פֿערניכטעט ווערדען: וויא דארף דאהער עסטערייך אללײן אָהנע דען פאפסט דיעזעס קאָנקאָרדאט אבשאפֿפֿען? איין פֿערטראג דארף ניכט איינזייטיג אבגעשאפֿפֿט ווערדען! איך ווינשע וואָהל אויך געוויססענס- אונד רעליגיאָנס-פֿרייהייט, איך אונד אללע גייסטליכע זינד ניכט געגען בילדונג אונד וויססענשאפֿט, צום בעווייזע וואר דער ערסטע גראָססטע אסטראָנאָם איין גייסטליכער, וועלכער דען גאנג דער שטערנע אים הימעל אם בעסטען בערעכנעטע אונד די שטערנ-קונדע צו איינער וויססענשאפֿט מאכטע: אייך דאס שיעס-פולווער האט איין גייסטליכער ערפֿונדען; אבער ניעמאלס קאָננען וויר די קנעכטונג אונזערער קירכע צוגעבען.

היערויף זאגטע דער פֿרייזיננינגע דעפוטירטע פראָפֿעסאָר ז ו ע ס: אים גאָטטעסווילען העדר ליענבאכער, שפרעכען זיא היער יא ניכט פֿאָן רעליגיאָנס-פֿרייהייט, זאָנסט פֿערשטאָסט זיא דער הייליגע פֿאטער (פאפסט) אונד לעגט זיא אין דען באנן. דער ערסטע שטערן-קונדיגע וואר גערעדע דער פֿרייזיננינגע גאלילעאי, דען די גייסטליכקייט זאָ שטארק פֿערפֿאָלגט האט, וויל ער בעהויפטעטע, דאס זיך ניכט די זאָננע אום די ערדע, זאָנדערן די ערדע אום די זאָננע בעוועגע. אויך דאס שיעס-פולווער האט קיין גייסטליכער ערפֿונדען, די כינעזען וואוסטען פֿאָם שיעספולווער שאָן צו איינער צייט, אין וועלכער יענער גייסטליכע נאָך ניכט איינמאל אויף דער וועלט וואר. אים געגענטהייל! דער פֿראנצאָזישע אונטערריכטס-מיניסטער זאגטע עס דייטליך הערויס, דאס די קאטהאָלישע רעליגיאָן נאָך אימער איינע פֿיינדין דער וויססענשאפֿט וואר, זיא פֿערווארף זיא נור דאמאלס ניכט, ווענן זיא איהר נוטצטע. — אויך דען גראפֿען האָהענווארטה וויל איך פֿראגען, אָב מאן אין איינעם שטאאטע רעגיערען קאָנן, ווענן דיעזער שטאאט נאָך פֿאָן איינער אויסווערטיגען מאכט (פֿאָם פאפסטע) בעהערשט ווירד? די הענדע דער רעגיערונג זינד יא דאנן געבונדען!

אין דער זאמסטאג-זיטצונג דעם וויענער רייכסראטהעס שפראך צוערסט דער גייסטליכע וו א ו ר ם געגען דאס געזעטץ. ער זאגטע: „וואס אין דיעזעם געזעטצע גוט איזט, איזט ניכט נייא, אונד וואס אין דיעזעם נייא איזט, איזט ניכט גוט. איך ערקלערע, דאס די קאטהאָליקען אין עסטערייך ניע דיעזע געזעטצע אנערקעננען ווערדען, וויל זיא געגען איהרען פאפסט געריכטעט זינד. וויא האבען וויר רעליגיאָנס-פֿרייהייט, ווענן וויר פֿאָן אונזערעם פאפסטע געטרעננט ווערדען?

היערויף ערווידערטע דער פֿרייזיננינגע דעפוטירטע דר. ה י י ל ס ב ע ר ג: די הערען גייסטליכען בעהויפטען, דאס נור די קאטהאָליקען די טרייעסטען בירגער דעם שטאאטעס בילדען. דאס איזט גערעדע ניכט וואהר! ווער איין וועניג די נייעסטע וועלטגעשיכטע קעננט, וויים אויך, דאס אים יאהרע 1848 אייער הייליגער אונפֿעהלבארער פאפסט מיט אייניגען הענדען דיאיעניגען זעגנעטע, וועלכע אויסגעצאָגען זינד, אום געגען עסטערייך צו קעמפֿען. איזט אלזאָ דער פאפסט מיט זיינען קאטהאָליקען עסטערייך-פֿריינדליך? (היער ריעפֿען די גייסטליכען: „עס איזט איינע ליגע! דער פאפסט האט דאס ניכט געטהאן!" אבער דר. היילסבערג זאגטע:) ווענן איהר פֿיעללייכט אן דיעזע געשיכטע פֿערגעססען האבט, זאָ וויל איך אייך נור איין וואָרט זאגען, אונד איהר ווערדעט אייך גלייך עראיננערן, דיעזעס וואָרט לויטעט: „קראָטשאטי!" (דאס וואר נעמליך דאמאלס דאס אייפֿרופֿס-וואָרט דעם פאפסטעס, אום די איטאליענער אנצואייפֿערן, די לאָמבארדייא פֿאָן עסטערייך וועגצונעהמען.)

היער ענטשטאנד נון איין שרעקליכער לערם, איין טיראָלער דעפוטירטער האט מיט דער האנד אויף דען טיש געשלאגען אונד שריע: „וויר לאססען דען פאפסט ניכט בעליידיגען!" אויך דער גייסטליכע ג ר י י ט ע ר וואר אויפֿגעשפרונגען מיט דעם רופֿע: „דאס איזט איינע געמיינהייט!" עס ווערע באלד איינע שלעגערייא ענטשטאנדען, ווענן ניכט דער פרעזידענט באלד אָרדנונג געמאכט העטטע.

גאנצע הויפטן זאלכער פאלשען מינצען. פארלייפיג וואורדען דיעזע פאלש-מינצער איינגעשפעררט.

* (דעם פאטער אונזערעס קאניגס) איזט געסטערן איין מאלאהר צוגעקאממען. אלס ער נעמליך אום 1 אוהר מיטטאגס מיט דעם זעכס-שפאננינגען וואגען אין דען „פראטער" געפאהרען וואר, שטירצטען דיא פפערדע אונד דראהטען אויך דען וואגען מיטצורייסען. ערצהערצאג פראנץ קארל קאנטע נור מיט גענויער נאטה אויסשטייגען אונד דען וועג צו פוס פארטזעטצען.

* (אויך איין בישאף דארף קיינען אין „חרם" לעגען.) געסטערן בראכטע אונס איינע טעלעגראפישע דעפעשע פאלגענדע מעלדונג: דאס צובט-פאליציא-געריכט פעראורטהיילטע דען בישאף פאן שפייער, ווייל ער איינען איינוואהנער אוים קוזעל אין דען באנן (חרם) לעגטע, צו 25 טהאלערן געלד-שטראפע אדער צו צעהן טאגען געפענגניס.

* (דער וויענער רייכסראטה) האט יעטצט דיא רעליגיאנס-געזעטצע צור פערהאנדלונג גענאממען, אום דיא פערהעלטניססע צווישען רעליגיאן אונד שטאאט צו רעגעלן.

* (וויא מאן צו זיינעם געלדע קאממען קאנן.) אויס פרוסקוי (טרענטשינער קאמיטאט) ווירד דער פרעסבורגער צייטונג פאלגענדעס געשריעבען: „אין היעזיגער איינוואהנער, דער מעהרערע יאהרע קראנק וואר, ריעף פאר זיינעם טאדע אללע דיאעניגען, וועלכען ער שולדיג איזט, צוזאממען, רעכנעטע מיט איהנען אב אונד הינטערליעס זיינער פרויא דען אויפטראג, אללע זיינע שולדען צו צאהלען. דער מאנן שטארב, אבער זיינע פרויא וואללטע ניכט צאהלען, דא דיא גלייביגער קיין שריפטליכעס פארציינען קאנטען. נון האטטע איינער, וועלכעס דיא פרויא אם מייסטען שולדיג וואר, פאלגענדעס מיטטעל אנגעווענדעט: ער האטטע זיך בייא נאכט אין דאס צימער דיעזער וויטווע היניינגעשליכען אונד איזט הינטער איהר בעטט געקראכען, זא דאס איהן ניעמאנד בעמערקטע. אלס עס בערייטס 12 אוהר מיטטערנאכט געשלאגען האטטע, כאס דער מאנן הינטער דעם בעטטע הערפאר, קליידעטע זיך אין איין לייננטוך אלס איין טאדטער, ער דריקטע דיא האנד דער שלאפענדען, דאמיט זיא ערוואכע אונד זאגטע: „וייב! איך האבע קיינע רוהע אין מיינעם גראבע, זאלאנגע דיא מיינע שולדען ניכט צאהלסט!" אלס נון דיא פלאטצליך ערוואכטע פרויא זיך פאר שרעקקען גאר ניכט פאססען קאנטע, האטטע זיך דער מאנן אין דיא קיכע געשליכען, שפערדטע דיא טהירע אויף אונד ליעף דאפאן. וויא נון דאס דומטע וייב דיא נאכט צוגבראכטע, לאסט זיך דענקען, זיא קאנטע דען טאג ניכט ערווארטען, זיא ליעף גלייך צום נאטאר אונד בעצאהלטע דיא שולדען. ערסט היערויף ערצעהלטע יענער קלוגע מאנן, וויא איינער צו זיינעם געלדע קאממען קאנן, מאן לאכטע איבער דיעזעס וייב, וועלכעס פאר שרעקקען נאך היינטע קראנק איזט.

פערלאזונגען

דער 1864-ער לאזע.

בייא דער אם 2-טען מערץ 1874, פארגענאממענען ציעהונג דיעזער לאזע וואורדען פאלגענדע 8 סעריען געצאגען. אונד צוואר: סעריע 3189 2669 2340 2025 1717 1544 940 316. אוים דיעזען פערלאזטען סעריען וואורדען פאלגענדע טרעפפער געצאגען: אונד צוואר פיעל דער הויפטטרעפפער מיט 200000 גולדען אויף ס' 2340 נ' 57; — דער צווייטע טרעפפער מיט 50000 גולדען אויף ס' 2025 נ' 7; — דער דריטטע טרעפפער מיט 15000 גולדען אויף ס' 316 נ' 25 — אונד דער פיערטע טרעפפער מיט 10000 גולדען אויף ס' 3189 נ' 47. — פערנער געווינגען: יע 5000 גולד. ס' 1717 נ' 69 83, יע 2000 גולד. ס' 1544 נ' 80, ס' 2025 נ' 78, ס' 2669 נ' 55. — יע 1000 גולד. ס' 940 נ' 76, ס' 1544 נ' 86, ס' 2025 נ' 10 87, ס' 2340 נ' 76 95. — יע 500 גולד. ס' 316 נ' 4 38 56, ס' 940 נומ' 51 65 77, ס 1544 נומ' 28, ס' 2025 נומ' 28 34 76, ס' 2340 נ' 9 27 78, ס' 3189 נ' 30 58.— יע 400 גולד. ס' 316 נומ' 28 40 44 78 95, ס' 940 נומ' 34 53 75 81, ס' 1544 נומ' 11 16 21, ס' 1717 נומ' 41 43 44 49 92, ס' 2025 נ' 90 96 100, ס' 2340 נ' 16 32 41, ס' 2669 נ' 4 91 93 97 אונד ס' 3189 נ' 13 24 70.

דיא איבריגען, אין דען געצאגענען סעריען נאך ענטהאלטענען 740 נומערן מאכען דען קליינסטען טרעפפער פאן יע 180 גולדען.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

ווייצען נעגען דיא פאריגע פרייז-נאטירונג זינד דיא היעזיגען פרייזע אום 5 קר. געשטיעגען. פער פריה-יאהר 8,07—8,10 גולדען.

קוקורוץ פער מאי-יוני 4,92—4,90 גולדען.

האפער פער פריה-יאהר 2,31—2,30 גולדען.

וויענער פרייזע.

שפיריטוס: ערדעפפעל-שפיריטוס $61\frac{1}{2}$ קר.

ריבאל $17\frac{1}{4}$—$17\frac{3}{4}$ גולד. — לייגאל $23\frac{1}{4}$—24 גולד.

פעטראלעאום $11\frac{3}{4}$ גולד.

וויענער שלאכטפיעהמארקט: דער אויפטריעב אויף דעם שלאכטפיעהמארקט אם 3-טען ד. מ. בעטרוג 1624 אונגארישע, 1055 גאליצישע אונד 209 דייטשע, צוזאממען 2888 שטיק אכסען, נעקויפט וואורדען פאן וויענער פליישערן 1668, פאן לאנד פליישערן 1163 אונד אונפערקויפט גינגען אויפס לאנד 57 שטיק. דער געזאממט לאנד-אבטריעב 1220 שטיק. פיר וויען פערבלייבען 1668 שטיק. דאס שעטצונגסגעוויכט שטעללטע זיך פער שטיק פאן 300 ביז 725 פפונד. דער אנקויפספרייז פער שטיק פאן 126—250 גולדען — אונד פער צענטנער פאן 27—33 גולד. 75 קר.

אנצייגען*).

ע. מאננאבערג

אין פעסט

עמפפיעהלט זיין לאגער 3 אונד 4 פאבער עססיגעססענץ; פיר זאממעלבעפערונגען ווערדען אויך שליססע געמאכט.

קאנקורז.

אין היזלעהרער, דער דיא פיער עלעמענטאר-שולען אונגאריש אונד דייטש וויא אויך תנ"ך אונטעררייכטען קאנן, פינדעט פאן י"ט הבע"ל איינע אנשטעללונג ביים געפערטיגטען. יאהרעסגעהאלט 200 גולדען זאממט קווארטיער ווישע אונד קאסט. דער אקצעפטירטע ערהאלט 10 גולדען רייזע-שפעזענפערגיטונג. בעווערבער אום דיעזע שטעללע מאגען איהרע געזוכע ביז ה' ניסן איינזענדען אן:

David Lesmann

über Hermannstadt O. Ujfalu

p. Alsó Utsa (Siebenbürgen)

מצבות.

ארנאלד קאהן'ס

גראבשטיין לאגער

ווישעגראדער-שטראססע נומ' 5 (נעגענאיבער דער עללבאגענ-נאססע)

עמפפיעהלט זיך אללען יענען, וועלכע דיא טרויעריגע פפליכט דעם גראבשטיין-זעטצענס צו ערפיללען האבען.

זעהר שאנע גראבשטיינע אוים מארמאר אונד גראניט זינד אין גראססער אויסוואהל פאררעטהיג. קאררעקטע גראווירונגען, זעהר שאנע שריפטען מיט עכטער פערגאלדונג ווערדען בעסטענס אויסגעפיהרט.

*) פיר אנגאנצען איזט דיא רעדאקציאן ניכט פעראנטווארטליך.

קורז-טאבעללע פאם 4. מערץ

באללענ-מעהל

	פל.	קר.
נומער 0	30	50
„ 1	29	80
„ 2	28	90
„ 3	27	10
„ 4	25	30
„ 5	23	50
„ 6	20	50
„ 7	18	90
„ 8	17	70
„ $8\frac{1}{2}$	17	30

געלד-קורז

	פל.	קר.
זילבער-אגיא	104	75
דוקאטען	5	27
עסטרייך-אונגארישעס 8 גולדען גאלד-שטיק (20 פראנקס)	8	90
נאפאלעאנדאר	8	90
פרייסישע טהאלער (קאססענאנווייזונגען)	1	66
רוסישע רובעל	1	54

לאזע.

	פל.	קר.
1864-ער לאזע צו 100 גולדען	138	50
דעטטא צו 50	130	—
1860-ער גאנצע לאזע	103	80
דעטטא פינפטעל	109	25
1854-ער 4 פערצענטיגע שטאאטס-לאזע	98	25
1839 ראטהשילד - לאזע גאנצע	305	—
דעטטא פינפטעל	274	—
קאמא רעגנטשיינע	23	—
קרעדיט-לאזע	169	—
טריעסטער לאזע פער 100 גולדען	—	—
טריעסטער לאזע פער 50	53	50
דאנוי-דאמפפשיפפ-פאהרט-לאזע	94	—
סאלם צו 40 גולדען	32	25

	פל.	קר.
פאלפפי צו 40 גולדען ק. מ.	23	75
קלארי צו 40 „ „	28	—
סט. געגאיס צו 40 „ „	24	50
אסנער צו 40 „ „	24	25
ווינדישגרעטץ צו 20 גולדען ק. מ.	20	50
וואלדשטיין צו 20 „ „	24	—
קעגלעוויטש צו 10 „ „	14	25
רודאלפשלאזע צו 10 „ „	13	75
סטאניסלויער צו 20 „ „	18	—
אינסבריקער לאזע	18	—
זאלצבורגער לאזע צו 20 גולדען	17	50
קראקויער לאזע	20	50
טירקען לאזע	47	—
דעטטא 95 פראנקס איינצאהלונגען	23	—
אונגארישע פרעמיען-לאזע א 100 גולדען	77	—
דעטטא צו 50 גולדען	77	—

ווערטה-פאפיערע.

	פל.	קר.
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	75	25
טעמעשוואר-באנאטער	74	50
זיעבענבירגישע	74	—
גאליצישע	77	75
בוקאווינער	76	25
אונגארישע איזענבאהן-אנלעהען	96	75
וויינצעהנט-אבלאזונגס-אבליגאציאנען	71	—
פעסטער שטראסען-באהן	347	50
אפנער שטראסענבאהן	115	—
מוניציפאל-באנק	35	25
אנגלא-באנק 1. עמיסיאן	37	—
אונגארישע באדען-קרעדיט	62	75
שפאר- אונד קרעדיט-פעריין	63	75
אונגארישע קרעדיט-באנק	162	25

	פל.	קר.
פעסטער קאממערציאל-באנק	742	—
פעסטער געווערבע-באנק	400	—
פראנקא-אונגארישע	55	50
אינדוסטריע-באנק-אקציען	52	—
אפנער קאממערציאל-באנק	190	—
לאנדעס צענטראל-שפארקאססע	84	75
אפנער [illegible]	—	—
פעסטער ערסטע פאטערלענדישע	2400	—
פעסטער פאטערלענדישע	68	—
פעסט-אפנער היפאטעקארישע	182	50
דעטטא צווייטע עמיססיאן	163	—
פאנדבריעפע דער אונגארישען באדענקרעדיט-ויט צו 5 איינהאלב פערצענט	86	25
דער אונגארישען היפאטהעקען-באנק צו 5 איינהאלב פערצענט	79	—
דער אונגארישען אללגעמיינען באדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פערצענט	84	50
דעטטא צו 6 פערצענט	86	50
דער פעסטער קאממערציאל-באנק	87	—
קעטטען-בריק-אקציען	84	—
נארד-אסט-באהן	112	—
אלפאלד-פיומאנער	141	40
אונגארישע אסטבאהן	56	75
טהייס באהן	211	—
זיעבענבירגער באהן אקציען	137	50
קאשוי-אדערבערגער באהן אקציען	138	50
פראנץ-יאזעפס באהן אקציען	205	50
קארל-לודוויג-באהן אקציען	232	50
לעמבערג-טשערנאוויטץ-יאסי באהן	143	—
קרעדיט-אקציען	241	50
באנק-	970	—

פרוכטפרייז-טאבעללע

פריכטע	קוואליטעטס געוויכט	פער צאלל-צטר.
ווייצען, באנאטער	81	7.55—7.70
„ „	82	7.70—7.80
„ „	83	7.80—7.95
„ „	84	7.95 8.05
„ „	85	8.05—8.10
„ „	86	8.10—8.20
„ טהייס	81	7.65—7.80
„ „	82	7.80—7.90
„ „	83	7.95—8.05
„ „	84	8.05—8.15
„ „	85	8.15—8.25
„ „	86	8.25—8.35
„ פעסטער באדען	81	7.60—7.75
„ „	82	7.75—7.85
„ „	83	7.85—7.95
„ „	84	7.95—8.10
„ „	85	8.10—8.20
„ „	86	8.20—8.30
„ וויעזעלבורגער	81	7.80—7.90
„ „	82	7.90—8.05
„ „	83	8.05—8.15
„ „	84	8.15—8.25
„ „	85	8.25—8.30
„ „	86	8,30—8.40
		פער מעטצ'
קארן	80	5.66—5.65
גערסטע מאלץ	72	4.70—4.40
„ פוטטער	72	4.15—3.95
האפער	50	2.30—2.27
קוקורוץ באנאטער	פער מעטצען	4.75—4.80
„ אנדערע נאטטונג	„ צענטנער	4.70—4.75
רעפס קאהל	75	—.—.—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS.

Budapest, 1874. Druck v. Burian & Grünbaum, Waitznerboulevard, Marokkanerhof.

פֿערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אונזער קאָניג) וואר אין דיעזען טאגען קראנק, ער האטטע נעמליך איין קאטארר-האלישעס ליידען, וועסהאלב ער ערסט געסטערן פֿריה נאך פעסט קאָממען קאָננטע.

* (אוידיענצען.) זיינע מאיעסטעט דער קאָניג ווירד דאָננערסטאג אם 12. מערץ אין דער אָפֿנער בורג אוידיענצען ערטהיילען. ביז צו יענעם טאגע קאָננען זיך דיא אוידיענץ-זוכענדען אין דער קאָניגליכען קאבינעטס-קאנצלייא אנמעלדען לאססען. —

* (אונגליק אויף דער פעטערס-בורגער רייזע.) אונזער קאָניג האט בייא זיינער היימקעהר איום פעטערסבורג דאָך איין קליינעס מאלאָהר געהאבט. אלס נעמליך דער קאַי-זער פֿאָן מאָסקויא נאך סמאָלענסק געפֿאהרען וואר, וואורדע דיא אכסע דעם וואגגאָנס געבראָכען, זאָ דאס לייכט איין שרעקליכעס אונגליק ענטשטעהען העטטע קאָננען. דער האָפֿצוג מוסטע אויף דיעזער שטעללע איבער איינע האלבע שטונדע שטעהען בלייבען, ביז מאן דען וואגגאָן וועכסלען קאָננטע.

* (דיא אססענטירונג) האט היער הייטע איהרען אנפֿאנג גענאָממען אונד ווירד 30 טאגע דויערן.

* (דאס נייע „טעטער-זיסטעם.") וועלכעס וויר אין נומ' 9 אויספֿיהרליך ערקלערט אונד בעשריעבען האבען, איזט אין דער דאָננערס-טאג-זיטצונג דעס אונגארישען רייכסטאגעס מיט גראָ-סער שטיממען-מעהרהייט אנגענאָממען וואָרדען. פֿאָם 1. יעננער 1876 ווערדען אלזאָ גלייכצייטיג אויך אין עסטערדייך וויא אויך אין אונגארן נייע געוויכטע, נייע לענגענ- אונד נייע האָהל-מאסע איינגעפֿיהרט ווערדען. מאן לאָסט זיך דאהער איינען זאָ גראָסען צייטרוים פֿאָן 4½ יאהרען ביז צור איינפֿיהרונג דער נייען מאסע אונד געוויכטע, אום אין דיעזען 22 מאָ-נאטען דיא בעפֿאָלקערונג מיט דיעזער נייען איינ-פֿיהרונג גענויא בעקאננט מאכען צו קאָננען.

(יודענפֿיינדליכע אונגארישע העררשאפֿטען.) דיא אונגארישען עדעל-לייטע מיינען נאָך אימּמער, דאס זיא איבער דיא יודען עבעננאָ וויא איבער דיא ציגיינער הערשען קאָננען אונד דאס דער יודע איינען קניע-פֿאלל מאכען מיססע, זאָבאלד ער איינע זאָלכע העררשאפֿט ער-בליקט. איום אלבערטי אירשא ווירד נעמליך דעם „פעסטער ללאָיד" פֿאָלגענדעס געשריע-בען: דער דאָרטיגע איזראעליטישע קויפֿמאנן מאָריץ אולמער האטטע איום איפֿטראגע איינעס העררן מיט דעם דאָרטיגען העררשאפֿטלי-כען גוטס-בעזיטצער צו שפּרעכען אונד בעגאב זיך אין זיינע וואָהנונג. איום לויפֿע דעס געשפּרעכעס האטטע העדר אולמער איינמאל פֿערגעססען דען שטרענגען העררן מיט דעם וואָרטע „גנעדיגער העדר!" אנצושפּרעכען, דאריבער וואורדע דער גנע-דיגע העדר זאָ ערצירנט, דאס ער גלייך איינען שטאָק ערגריפֿפֿען האטטע אונד מיט דעמזעלבען זאָ שטארק אויף דען העררן אולמער איינגעהייען, דאס ער איהם אויסער אנדערען פֿערוואונדונגען דען דוימען אונד דען צייגע-פֿינגער דער רעכטען האנד גאנץ צער-בראָכען האטטע. דיעזער פֿאָרפֿאלל עררעגטע אין אלבערטי אירשא דיא גראָסטע גערייצטהייט געגען דיעזען גוטסבעזיטצער, אונד געגען דענזעלבען וואור-דע בערייטס ביים מאָנארער בעצירקס-געריכטע איינע קלאגע אנגעשטרענגט.

* (צוויא גראָפֿען אָהנע רע-ליגיאָן.) איין גראף בראכטע זיינע צוויא זאָה-נע אין דאס היעזיגע קאטהאָלישע גימנאזיאום, וועל-כעס אויף קאָסטען דעס שטאאטעס ערהאלטען ווירד, אום זיא איינשרייבען צו לאססען. אלס דער דירעק-טאָר דען גראפֿען אום דיא רעליגיאָן זיינער קינדער בעפֿראגטע, זאגטע ער: „מיינע קינדער האבען גאר קיינע רעליגיאָן, איך וויל צייגען, דאס מאן קינדער אויך אָהנע קאטהאָלישע רעליגיאָן צו בראווען ביר-גערן ערציעהען קאנן." — דער דירעקטאָר אבער וואָללטע דיא 2 יונגען רעליגיאָנס-לאָזען גראפֿען ניכט איינגעהמען, דא זיא איהם אויך דיא אנדערען שטודענטען אנשטעקען קאָננטען, ער מאכטע דאהער ביים אונטערריכטס-מיניסטער איינע אנפֿראגע אונד דער מיניסטער אנטוואָרטעטע: „דיא ביידען גראפֿען זייען אויך אלס רעליגיאָנס-לאָז איינצונעהמען אונד זיא ברויכען ביים רעליגיאָנס-אונטעררריכטע גאר ניכט צוגעגען צו זיין."

* (איינע וואוכער-געשיכטע.) אין איינער טעמעשוואַרער צייטונג לעזען וויר פֿאָל-גענדעס: איין אָפֿפֿיציער האטטע זיך פֿאָר אונגע-פֿעהר 3½ יאהרען פֿאָן איינעם טעמעשוואַרער געלד-געבער איינע סוממע פֿאָן 150 גולדען געליעהען אונד צוואר צו 120 פערצענט. דא דער אָפֿפֿיציער איינע ערבשאפֿט פֿאָן צעהנטויזענד גולדען ערוואַרטעטע, זאָ וואורדע מיט דעם געלד-געבער פֿעראיינבארט, דאס אימּמער דיא פערצענטען צום קאפּיטאלע גע-שלאגען ווערדען, וואָדורך אלזאָ אויך דיא צינזעס-צינזען בערעכנעט ווערדען זאָללען. אונלענגסט האט-טע דער אָפֿפֿיציער דיא ערבשאפֿט בעקאָממען אונד דער געלד-געבער קלאגטע איהן אויף 8000 גולדען איין, אינדעם 150 גולדען צו 120 פערצענט אונד מיט צינזעס-צינזען גערעכנעט אין איינעם צייטרוימע פֿאָן 3½ יאהרען עבען צו 8000 גולדען הערנגוואכסען.

דא נון הייטע וואוכער-פֿרייהייט איזט, זאָ קאָננטע דעם אָפֿפֿיציער פֿאָן זיינער גראָסען ערבשאפֿט נור 2000 גולדען בלייבען, דא ער דיא איבריגען 8000 גולדען געריכטליך דעם וואוכערער געבען מוסטע.

* (איין מערקווירדיגער בעטט-לער.) אין אראד וואורדע אונלענגסט איין בעטט-לער פֿערהאפֿטעט, וויל ער ניכט שנעלל דען פּאס פֿאָרצייגען קאָננטע, באלד אבער פֿאנד ער זיינע שריפֿטען אין דער טאשע אונד צייגטע זיא פֿאָר, וואָרויף ער ווידער פֿרייגעלאססען ווערדען זאָללטע; דאָך בייא דער דורכזוכונג דיעזעס בעטטלערס פֿאנד מאן אין זיינען טאשען הונדערט שטיק דוקא-טען אונד מעהרערע גראָסע טירקישע גאָלד-מינצען אונד דאָנן איין שפּארקאססא-בוך איבער איינע סוממע פֿאָן 1750 גולדען. דיעזער „ארמע" בעטטלער, וועלכער זיך אין דיעזעם קאלטען ווינטער אין אבגע-ריססענער קליידונג פֿאָן דאָרף צו דאָרף שלעפּפּטע, איזט אלזאָ רייך אונד איזט בלאָס איין שרעקליכער נייצהאלז, דער נור דאפֿאָן איינען גענוס האט, זיין געלד צו צעהלען, אונד אנצוזעהען, אָהנע עס צו געניעסען.

* (איינע קינדער-פֿרייםויערער-געזעללשאפֿט — צום שטעהלען.) דיא אונגארישע צייטונג „פעשטי נאפלוי" מעלדעט: אין מארמאראָש סיגעט וואורדע ענדע יעננער אין דער נאכט דיא דאָרטיגע הויפט-טראפֿיק אויסגע-רויבט. דיא דיעבע האטטען דיא טהירע דעם גע-וואָלבעס ערבראָכען אונד אום ביילייפֿיג 200 גולדען ציגארען אונד קליינעס געלד געראויבט. אין איינגען טאגען וואר עס דען לייטען אויפֿפֿאללענד, דאס דער יונגע שטודענט שטיינער אין איינעם קאפֿפֿעע-הויזע אונגעוואָהנליכע אויסגאבען מאכטע, וועלכע ער נור מיט קליינ-געלד בעצאהלטע אונד דאס ער אונטער זיינע קאמעראדען זאָלכע ציגאר-רען פֿערטהיילטע, וועלכע איום דער טראפֿיק פֿער-שוואונדען וואָרען. דיא פּאָליצייא פֿערהאפֿטעטע דען יונגען מאנן אים קאפֿפֿעע-הויזע אונד דערזעלבע געשטאנד זאָגלייך פֿאָר דעם אָבערשטאדט-הויפט-מאנן, דאס ער דיא טראפֿיק מיט פֿיער קאמעראדען אויסגערויבט האבע, ער קאָנן אבער דען נאמען זיינער קאמעראדען ניכט אנגעבען אונד וועגן מאן איהן צו מאָרדע שלאגען זאָללטע. מאן האט נון דאס צימּמער דיעזעס יונגען מאננעס אונטערזוכט אונד פֿאנד געהיימע צייכען אין דעם נאָטיץ-בוכע, דיא נאמען דער יונגען מיטגליעדער דיעזער געהיימען דיעבס-געזעללשאפֿט וואָרען בלאָס מיט ציפֿפֿערן, מיט אנפֿאנגס-בוכשטאבען אָדער מיט דען נאמען דער פּראָפֿעטען בעצייכנעט, זאָ דאס מאן נאָך הייטע ניכט קלוג ווערדען קאנן, ווער דיעזע יונגע געזעלל-שאפֿט איזט. וויא עס שיינט, האבען בלאָס איין

פֿאָליעטאָן.

הבֿ! הבֿ!

(פֿאָרטזעטצונג.)

„אבער מיינע פֿרויא, מיינע שוויעגערמוטטער (שריע פֿינפֿ-קירכנער פֿאָללער פֿערצווייפֿלונג), וועלכע איך אויס איהרעם רייכטהומע הערויסגעריססען אונד אין ארמוטה געשטירצט האבע, מיינע פֿרויא, דיא מיך אימּמער דער פֿינהייט בעשולדיגען ווירד! ניין, פֿיר מיך גיבט עס קיינע רעטטונג מעהר. פֿיר מיך איזט אללעס אויס, אללעס, אללעס איזט הין!"

ער זעטצטע זיך אויף דען ערדבאָדען נידער, בעדעקטע זיין געזיכט מיט ביידען הענדען אונד וויינטע ביטטערליך. איין דאָרטיגער אויפֿזעהער איבער דיא ארבייטער, דער נאהע אונטער איהם שטאנד, אָהנע דאס ער עס בעמערקטע, קאם נון אויף איהן צו אונד זאגטע:

„מיין העדר! איך האבע איהר זעלבסט-געשפּרעך, דאס זיא ציעמליך לויט פֿיהרטען, געהאָרט; איך האלטע מיך פֿער-פֿפֿליכטעט, זיא צו ווארנען. מאכען זיא קיינען פֿערצווייפֿעלטען שריטט, נאָטט קאנן ווידער העלפֿען!"

פֿינפֿקירכנער שטארטע דען שפּרעכענדען שפּראכלאָז אן. דאס וואָרט „גאָטט" טראף איהן וויא איין דאָננערשלאג. ער האטטע גאָטט פֿערלייגנעט, ווידרעם ער גליק האטטע — דורפֿטע ער נון אויף גנאדע האָפֿפֿען?

„מאָרטען זיא זיך ניכט, בענעהען זיא קיינען זעלבסט-מאָרד (זאגטע דער אויפֿזעהער ווייטער): זאָ לאנגע דער מענש לעבט, זאָלל ער דיא האָפֿנונג ניכט פֿאללען לאססען, דאס לעבען האט נאָך האָפֿנונג. עס קאנן ווידער בעססער ווערדען.

וועגן איך ניכט אירדע, זינד זיא אויך איין יודע אונד דער יודע דארף געוויס ניכט פֿערצווייפֿעלן. נאָטט האט שאָן זאָ פֿיעלע וואונדער אן אונס געטהאן, דער אללבארמהערציגע הילפֿט ווידער אויפֿס נייע. נעהמען זיא זיך ניכט דאס לעבען, וועלכעס זיא זיך ניכט זעלבסט, זאָנדערן גאָטט איהנען געגעבען האט, דענ-קען זיא אן „יענע וועלט".

„„יענע וועלט! (שריע פֿינפֿקירכנער) עס גיבט קיינע „יענע וועלט"! מאָר בלייבט מאָר אויף עוויג, נור אים גראבע איזט רוהע, מיינע פֿרויא זאָלל ערפֿאהרען, דאס איך ניכט פֿיינע בין . . ."

אונד נאָך בעפֿאָר דער אויפֿזעהער היגצושפּרינגען קאָננ-טע, זאה ער איינע פֿלאממע אונד האָרטע איינען קנאלל — אונד בערנהארד פֿינפֿקירכנער שטירצטע נידער מיט צערשמעטטער-טעם געהירען; ער האטטע זיינע פּיסטאָלע, וועלכע געלאדען אונד געשפּאננט וואר, איום דער טאשע געצאָגען אונד זיך איינע קוגעל דורך דען קאָפּף געשאָססען.

שנעלל ליעפֿען דיא ארבייטער הערבייא. מאן האָב דען ראָכעלנדען זעלבסטמאָרדער אויף, אום צו זעהען, אָב הילפֿע נאָך מאָגליך איזט: אבער דער אונגליקליכע וואר באלד טאָדט. דורך דאס נאָטיץ-בוך, דאס מאן אין זיינער טאשע פֿאנד, קאָננ-טע מאן זיינען נאמען אונד זיינע וואָהנונג ערפֿאהרען.

צור זעלבען מינוטע, אלס פֿרויא צירנדאָרף איהרער טאָכ-טער נאָך דיא האָפֿנונג פֿאָן איינער פֿינאנצמיניסטערס-גאטטין איינפֿלאָסטע, וואורדע עבען דער ערשאָססענע פֿינפֿקירכנער אין דען האָף געבראכט. אויף דען שרעקענס-שרייא דער איבריגען הויז-לייטע שטירצטען דיא ביידען פֿרויען הינויס — אונד וואס פֿיר שרעקליכער אנבליק וואר דאס! וויא ערשטארט שטאנדען דיא ביידען פֿרויען אונד אללעס דיענסאום עהרטע שטומם דען גרענצ-לאָזען שמערץ.

„מוטטער! (ריעף אמאליע פֿערצווייפֿעלט), דיעזער פֿינ-לינג האט זיך ערשאָססען: אונס אבער האט ער צו בעטטלערינ-נען געמאכט!"

דא פֿינג פֿרויא צירנדאָרף מיט איינעם שרעקליך אויס-זעהענדען געזיכטע צו לאכען אונד צו טאנצען אן, זיא ריעף: „הא! הא! זעהעט! מיין שוויעגערזאָהן איזט ווידער דא, גראָ-פֿען אונד פֿירסטען ביקען זיך פֿאָר איהם, פֿינף מילליאָנען האט ער אן איינעם טאגע געוואָננען, ער לעבע האָך!"

דיא ארמע מוטטער איזט נעמליך דורך דיעזע שרעקליכע אונד פֿלאָטצליכע איבערראשונג וואהנזיננינ געוואָרדען, אמאליע זאנק היגריף מיט איינעם מארק-ערשיטטערנדען שמערצענס-שרייא צור ערדע.

איהר טרוים האט זיך פֿערווירקליכט, דיא מוטטער טאנצ-טע לידער ניכט אויס פֿריידע, זאָנדערן אויס וואהנזינן; אבער אויך דער טרוים פֿאָן לעאָ אוללמאנן האט זיך פֿערווירקליכט, העטטע ער דיעזע אמאליע געהייראטעט, זאָ העטטע אויך ער אום איהרע פוטצ-זוכט אונד פֿערשווענדערישען בע-דירפֿניססע צו בעפֿריעדיגען, איין אייפֿריגער באָרזען-שפּיעלער ווערדען מיססען. ער ווירדע אויך אנפֿאנגס אייגענען נוטען באָר-זען-צייטען אויף דער האָכסטען שפּיטצע דעס גליקס-בערגעס געשטאנדען זיין, אבער ער ווערע דאנן אונבעדינגט אין דענ-זעלבען אבגרונד געשטירצט, אין וועלכען פֿינפֿקירכנער גע-שטירצט וואורדע. זאָ אבער הייראטעטע ער דיא פֿראָמּמע בעשיידענע מרים — אונד ער וואורדע געדעטטעט.

מרים וואר אויך מיט אמאליע ביזהער ניעמאלס צוזאמ-מענגעקאָממען, דאס איינפֿאכע דאָרפֿס-מעדכען, וויא זיא אמאליע נאננטע, שעמטע זיך דיא „האָהע דאמע" צו בעזוכען.

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

רומעניען.

ניכט נור דיא ענגלישען צייטונגען, זאָנדערן אויך שאָן דיא רומענישען בלעטטער שפּרעכען דאַפאָן, דאס זיך עסטערייך מיט רוסלאנד אין פּעטערסבורג דאהין פֿעראייניגט האבען, אום דיא גאנצע טירקייא אונטער זיך צו טהיילען. דיא רומענישע צייטונג „טראָמפּעטטא" שרייבט: אָן דיא בעוואָהנער רומעניענס! מיינע הערדען אונד דאמען! אין פּעטערסבורג וואורדע בעשלאָססען אויך רומעניען צווישען עסטערייך אונד רוסלאנד צו טהיילען. — אויף! גרייפֿעט צו דען וואפֿפֿען! אונד לאססעט אונזער פֿאטערלאנד ניכט פֿאָן פֿרעמדען מעכטען צערטהיילען. געגען דיא דרייא מילליאָנען רוסישען סאָלדאטען אונד אונגארישען האָנוועדס ווערדען וויר שאָן דורך אונזערע בעגייסטערונג פֿירס פֿאטערלאנד קעמפּפֿען קאָננען. אונזערע דאמען ברויכען נור איהרעם פּוטצע צו ענטזאגען, איהרען שמוק פֿערקייפֿען, אום דאפֿיר וואפֿפֿען איינצוקייפֿען. אונזערע רעגיערונג זאָלל אללעס בעשטייערן, ווער קלאווירע אָדער הונדע האָלט, ווער האנדשוהע טראָגט אונד אינס טהעאטער געהט, זאָלל לוקסוס-שטייער צאהלען מיססען אום מיט דיעזען געלדערן וואפֿפֿען אונד ווידער נור וואפֿפֿען צו קויפֿען.

דיעזע נאררען-צייטונג איזט נון דיא ערסטע יודענהעטצענדע צייטונג רומעניענס! דען רומענישען פּוטצ-זיכטיגען דאמען ווירד עס וואהרשיינליך גאר ניכט איינפֿאללען, איהרען שמוק הערצוגעבען אונד איהרען פּוטץ אבצו-ווערפֿען.

דאס ראבבינאטס-סעמינאריום.

„מאן ווירד פֿאָם שטראָמע פֿאָרטגעריססען אונד אָפֿט אן זאָלכע שטעללען געטריעבען, וואָהין מאן ניעמאלס געראטהען וואָללטע." דיעזען זאטץ קאָננען וויר אויך אויף אונס אנווענדען. זייט דעם בעשטאנדע אונזערעס בלאטטעס האבען וויר זאָרגפֿעלטיג דיא בעשפּרעכונג דעראַרטיגער שטרייטפֿראגען פֿערמיעדען, וויל עס עבען ניכט לייכט איזט, זיך גאנץ אונפּארטייאיש אונד בלאָס אם וועזען דער זאכע צו האלטען; דיא איינהאלטונג דער גאָלדענען מיטטעל-שטראססע איזט זעהר שווער אונד מאן ווירד אָפֿט באלד נאך דער איינען אונד באלד נאך דער אנדערען ריכטונג געוואָרפֿען.

זאָ ווערע עס אונס אויך זעהר ליעב געוועזען, ווענן דיעזע סעמינאר-פֿראגע, וועלכע יעטצט דיא גראָססטע גערייצטהייט צווישען דען פּארטייען הערפֿאָרגערופֿען האטטע, גאר ניכט אויפֿגעטויכט ווערע, דאמיט וויר דיאזעלבע גאר ניכט צו מעלדען ברויכען; אבער היינטע איזט דיעזעלבע שאָן צום געגענשטאנדע דעם לעבהאפֿטעסטען געשפּרעכעס אים רייכסטאגע, אין דען צייטונגען אונד אין אללען געמיינדען געוואָרדען, אונד נון מוססטע אויך אונזערע צייטונג, וועלכע איהרען לעזערן אללע ערייגניססע מעלדען מוס, אללע אויף דיא סעמינאר-אנגעלעגענהייט בעציגליכען בעריכטע מיטטהיילען. דיעזע מיטטהיילונגען וואָרען ניכט מעהר אונפּארטייאיש, זאָנדערן שאָן שטארק פּארטייאיש, אינדעם וויר זעלבסט, אים דען אין אונזערען פֿאָריגען בלעטטערן ערוועהנטען גרינדען, ענטשיעדענע געגנער דעם ראבבינאטס-סעמינארס זינד.

עס איזט אונס ניכט עטוואַ לייד, דאס וויר אונזערע מיינונג אין דיעזער פֿראגע פֿרייא אונד אָפֿפֿען אויסגעשפּראָכען האבען, ניין, דאס איזט עס ניכט, וויר זינד פֿאָן קיינער פּארטייא בעאיינפֿלוססט אונד שטעהען אויך בייא ניעמאנדעם אים זאָלדע. וויר קאָננען שרייבען, וואס וויר וואָללען; אבער עס איזט אונס נור דארום לייד, דאס דיעזע אנגעלעגענהייט צום פֿאָרשיינע געקאָממען איזט אונד דאס וויר זיא איבערהויפּט בעשפּרעכען מיססען.

נון זינד וויר איינמאל שאָן פֿאָן דיעזעם געגענשטאנדע פֿאָרטגעריססען וואָרדען, איין ריקגאנג אָדער איין פּלאָטצליכעס שטעהען בלייבען אויף דיעזעם וועגע איזט ניכט מעהר מאָגליך; דאָך וואָללען וויר אונס פֿאָן נון אָן, בלאָס אם וועזען דער אייגענטליכען זאכע האלטען אונד אללע איבער דיא סעמינאר-פֿראגע איינלויפֿענדען בעריכטע גאנץ טראָקען מיטטהיילען.

דער „פּעסטער ללאָיד" מעלדעט: דיא אן דען רייכסטאג אין אנגעלעגענהייט דעם ראבבינאטס-סעמינאריומס איינגערייכטען געזוכע, דערען ערלעדיגונג פֿאָן אללען דענייניגען, וועלכע זיך פֿיר דיעזע אנגעלעגענהייט אינטערעסירען, מיט גראָססער שפּאננונג ערוואַרטעט ווירד, זינד ביזהער אין דער רייכסטאגס-קאָממיסיאָן, וועלכע זיך עבען מיט דערארטיגען געזוכען בעשעפֿטיגט, נאָך גאר ניכט צור פֿערהאנדלונג געלאנגט. דער רעפֿערענט אין דיעזער אנגעלעגענהייט, נעמליך הערר לאדיסלויס סאָדיעני וואר קראנק אונד זאָ קאָננטע דיא רייכסטאגס-קאָממיסיאָן דיעזע אנגעלעגענהייט ערסט זאמסטאג דען 7-טען מערץ פֿערהאנדלען. ערסט נעכסטען זאמסטאג ווירד דיעזע סעמינאר-אנגעלעגענהייט אין דער אָפֿפֿענטליכען רייכסטאגס-זיטצונג בעראטהען ווערדען.

אין דער דאָננערסטאג-זיטצונג דעם אונגארישען רייכסטאגעס איבעררייכטע דער דעפּוטירטע קארל אָטוואָש דאס געזוך דער איזראעליטישען געמיינדע פֿאָן וואר-פּאלאָטא, אין וועלכעם געבעטען ווירד, דאס דער שול-פֿאָנד ניכט בלאָס אונטער דיאיעניגען פֿערטהיילט ווערדע, וועלכע דיא קאָנגרעס- אָדער דיא אָרטהאָדאָקסען-שטאטוטען אנגענאָממען, זאָנדערן אויך אונטער דיאיעניגען איזראעליטישען געמיינדען, וועלכע גאר קיינע דיעזער בײדען שטאטוטען אנגענאָממען האבען. בייא דער פֿאָרלעזונג דיעזעס געזוכעס לאכטען איניגע דעפּוטירטע אונד יעמאנד פֿראגטע זאָגאר: „וויא פֿיעלע יודען גיבט עס דענן אייגענטליך?"

דער דעפּוטירטע שעדעני רייכטע אלס נאכטראג דער פֿאָן איהם שאָן פֿריהער פֿאָרגעלעגטען ביטטגעזוכע פֿאָן 300 איזראעליטישען אָרטהאָדאָקסען-געמיינדען נון נאָך דאס שלוס-געזוך דער איזראעליטישען הויפּטפֿיהרונגס-קאָממיסיאָן איין. דיעזע קאָממיסיאָן, וועלכע פֿאָן דען אָרטהאָדאָקסען געמיינדען אונגאַרנס אונד זיעבענבירגענס פֿיר דיא רעגעלונג איהרער געמיינדע-פֿערהעלטניססע בעשטעללט וואורדע, ערזוכטע דען רייכסטאג, יענע געזוכע צו בעריקזיכטיגען אונד דען שולפֿאָנד אויף איינע גערעכטע וויזע צו פֿערטהיילען.

אין האָהער בעאמטער אים מיניסטעריום, נאמענס י. ראנניבער (קיין יודע), האט אים אויפֿטראג דעס קאָניגליכען אונגארישען מיניסטערס פֿיר קולטוס אונד אונטערריכט איינע דענקשריפֿט אין אנגעלעגענהייט דעס ראבבינאטס-סעמינאריומס פֿערפֿאססט. דיעזע דענקשריפֿט וואורדע דען היעזיגען צייטונגען בייגעלעגט. דער פֿערפֿאססער דערזעלבען גיבט זיך אללע מיהע, אום דיא גרינדע, וועלכע דיא געגנער דעס סעמינארס אין איהרען געזוכען אנפֿיהרטען, צו ווידערלעגען.

דיא גרינדע, וועלכע דיעזער מיניסטעריאל-בעאמטע פֿיר דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס אנפֿיהרט, זינד פֿאָלגענדע:

1) ווארדע דיעזער שולפֿאָנד גלייך אנפֿאנגס נור פֿיר דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס אונד פֿיר שולען בעשטיממט.

2) איזט נאָך אם 7. אפּריל 1856 איינע מיניסטעריאל-פֿעראָרדנונג ערשיענען, נאָך וועלכער דער איזראעליטישע שולפֿאָנד אלס איין אונטהיילבארער צו בעטראכטען אונד צור ערריכטונג פֿאָן ראבבינאטס-סעמינאריען אונד שולען צו פֿערווענדען איזט. דער שולפֿאָנד איזט אלזאָ ניכט בלאָס פֿיר שול-צוועקע בעשטיממט.

3) איזט דיעזער איזראעליטישע שולפֿאָנד איין אונטהיילבארער שטאאטס-פֿאָנד אונד דיא רעגיערונג דארף היער נאָך אייגענעם ערמעססען פֿאָרגעהען אונד וועננ זיא פֿאָן דער נאָטהווענדיגען ערריכטונג איינעס סעמינארס איבערצייגט איזט, זאָ קאנן זיא אָהנע ריקזיכט אויף דיא געגנער איין סעמינאר אים דיעזעם פֿאָנדע ערריכטען לאססען. —

4) גיבט עס אין אונגארן קיינע צווייערלייא יודען, אין דער גאנצען וועלט קעננט מאן נור איינע יידישע רעליגיאָן; עס איזט דאהער איינע אורזאכע צור טהיילונג דעס פֿאָנדעס ניכט פֿאָרהאנדען.

5) גיבט עס יעטצט אין אונגארן זאָלכע געמיינדען, וועלכע דיא קאָנגרעס-שטאטוטען האבען אונד ווידער זאָלכע געמיינדען, וועלכע דיא אָרטהאָדאָקסען-שטאטוטען בעפֿאָלגען אונד דאנן ווידער זאָלכע געמיינדען, וועלכע מיט גאר קיינער דיעזער געמיינדען האלטען אונד בלאָס ביים אלטען געבליעבען זינד, אָהנע זיך נאָך שטאטוטען צו קאָנסטיטואירען. עס קאָממט דאהער זעהר הייפֿיג פֿאָר, דאס אין איינער אונד דערזעלבען אָרטשאפֿט דרייא יידישע געמיינדען בעשטעהען, צווייא מיט פֿערשיעדענען שטאטוטען אונד איינע אָהנע שטאטוטען. וויא קאָננטע מאן היער אלזאָ איינע טהיילונג דעס שולפֿאָנדעס פֿאָרנעהמען, עס מיסטע דענן איינע דרייטהיילונג געשעהען; אבער נאָך וועלכעם פֿערהעלטניססע?

6) האט נאָך דער אונגארישע רייכסטאג אים יאהרע 1844 דיא ערריכטונג איינעס ראבבינאטס-סעמינאריום'ס בעשלאָססען.

7) פֿאָן דען 92 ראבבינען, וועלכע אים יאהרע 1864 אן דען קאיזער איין געזוך געגען דאס סעמינאר ריכטעטען, קאָננטען זיך נור 7 ראבבינען דייטש אונטערשרייבען, אללע איבריגען נאמען ווארדען פֿאָן איינער אונד דערזעלבען האנד געשריעבען. אים יאהרע 1867 האבען 30 איזראעליטישע געמיינדען איין געזוך אן דיא אונגארישע האָפֿקאנצלייא געריכטעט אין וועלכעם געבעטען ווארדע, דאס מאן ליעבער דיעזען שולפֿאָנד צור אונטערשטיטצונג פֿאָן אלטען קראנקען אונד פֿערוואונדעטען סאָלדאטען פֿערווענדען מאָגע, דאמיט מאן נור קיין סעמינאר ערריכטע. —

8) זעלבסט דער עהעמאליגע ראבבינער אין אייזענשטאדט נעמליך דר. הילדעסהיימער, וועלכער אים קאָנגרעס געגען דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס אויפֿגעטרעטען איזט, וויל יעטצט אין בערלין איין ראבבינער-סעמינאר פֿיר דאס אָרטהאָדאָקסע יודענטהום ערריכטען.

אין זיינען איבריגען פּונקטען בערופֿט זיך הערר ראנניבער דאראויף, דאס אין פּאדובא נאָך היינטע איין ראבבינאטס-סעמינאריום עקסיסטירט אונד דא עס שאָן לאנגע בעשטעהט, זאָ בעווייזט דיעס, דאס איין סעמינאר בעשטעהען קאנן אונד אויך לעבענס-פֿעהיג איזט.

* * *

הערר ראנניבער שפּריכט היער וויא אין אללען איבריגען פּונקטען עבען נור וויא איין ניכט-יודע, דער פֿיעלעס פֿאָם יודענטהום ניכט פֿערשטעהט. דאס ראבבינאטס-סעמינאר צו פּאדובא עקסיסטירט שאָן לאנגע ניכט, וואס וויר בערייטס „זיינער צייט מעלדעטען. עס מוסטע זיך אוס מאנגעל אן בעזוכער אויפֿלאָזען. עבענזאָ שיינט הערר ראנניבער דיא בעדייטונג פֿאָם „שלחן ערוך" ניכט צו פֿערשטעהען, דא ער איהן פֿאָן איינעם גלייך-בעדייטענדען אויסדרוקע אונטערשיידעט. — דאנן בערופֿט זיך הערר ראנניבער אויף דיא „גראָססען ראבבינער" לאָוו אונד פֿילפּפּזאָהן, וועלכע זיך איממער פֿיר דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס אויסגעשפּראָכען האבען. ווענן ער נון מיט זאָלכען „גאונים" אויפֿטרעטען וויל, דאנן קאנן ער וואהרליך דיא סעמינאר-געגנער ניכט צום שוויגען ברינגען.

* * *

פֿאָרגעסטערן האבען זיך דיא לינקען דעפּוטירטען אין איהרעם בעראטהונגס-זאאלע פֿערזאממעלט, וואָבייא אויך איבער דאס ראבבינאטס-סעמינאריום געשפּראָכען ווארדע. טיסאָ זאָממט זיינער פּארטייא ערקלערטען, געגען דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס אויס דעם געמיינזאמען שול-פֿאָנדע צו שטיממען. דער שול-פֿאָנד זאָלל אונגעטהיילט בייא דער רעגיערונג ווייטער פֿערבלייבען אונד נור צו שולצוועקען אונטער אללען איזראעליטישען געמיינדען אָהנע פּארטייא-אונטערשיעד פֿערווענדעט ווערדען. בײדע יידישע פּארטייען מיססען גלייכמעסיג בעריקזיכטיגט ווערדען, אָהנע דאס זיך איינע פּארטייא אויף קאָסטען דער אנדערן איין סעמינאר ערריכטע. דער איזראעליטישע שולפֿאָנד ווירד ניכט אלס אייגענטהום דיעזער אָדער יענער פּארטייא בעטראכטעט, זאָנדערן אלס דאס אייגענטהום אללער איזראעליטען אונד דאהער אים שטרענגסטען זיננע דעס וואָרטעס פֿיר שולצוועקע צו פֿערווענדען איזט — אונד זאָ לאנגע דער שטאאט דען קירכען-פֿאָנד פֿיר דיא כריסטען ניכט הערויסגיבט, זאָ לאנגע זאָלל אויך דער איזראעליטישע שולפֿאָנד ביים שטאאטע בלייבען.